

V prvem razdobju je Zelena jama nastala v glavnem kot železničarsko naselje, v katerem so se »na razmeroma osamljeno mestno obrobje, v neprijazno bližino nekaterih industrijskih obratov, med gramoznice in umikajoče se njive naseljevali ljudje določenih poklicev...« in ki so mu »ločenost... in razlike v odnosu do mesta in nekaterih drugih, starejših in zato tudi po svoje izoblikovanih predmestnih naselij dajale poseben ton« (str. 128). Za drugo razdobje, med obema vojnama, je značilen prodor neželezničarskih poklicev, predvsem delavcev iz starejše, vzhodne ljubljanske industrijske četrti, pa tudi že nameščencev in intelektualcev, pri čemer pa se Zelena jama gradbeno le malo razširi, prevsem pa ne izgubi svoje fiziognomije naselja s povečini pritrličnimi hišami. Tretje razdobje, po osvoboditvi, pa označuje razen pojemajoče socialne diferenciacije in vključevanja v sodobni življenjski način tudi sprememba v fiziognomiji, predvsem vključitev stanovanjskih blokov v staro pritrlično naselje.

Naj za zaključek ponovim: Kremenšek je s svojo študijo dal tudi nam geografom ne samo pobudo, ampak kar dober pouk. To velja na splošno, še posebno pa glede upoštevanja fiziognomskih elementov v proučevanju naselij. Imam vtis, da je v tem Kremenšek bolj geografski od marsikaterega današnjega geografa pri nas in drugod, ki na te elemente le prerad pozabi ali pa jih namera omalovažuje in potiska ob stran, pri tem pa morda celo preveč sili na področja, ki jih vsaj nič manj uspešno lahko opravi sociolog ali — kot je lepo dokazal Kremenšek — celo etnolog.

Svetozar Ilešič

Krajša poročila

Igor Vrišer, Mala mesta v SR Sloveniji. Problemi njihovega obstoja in nadaljnjega razvoja. Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani. Interna publikacija, razmnožena na Zavodu za statistiko v Ljubljani v 50 izvodih. Strani 169, 22 kart in grafikonov, 40 tabel, dodatni zvezek s prilogami (tabelami), strani 32. Izdelavo raziskovalne naloge je financiral Sklad Borisa Kidriča.

Da uvrščamo poročilo o Vrišerjevi študiji o malih mestih v Sloveniji med »Krajša poročila«, nikakor ni znak podcenjevanja. Nasprotno, delo po svoji izredni tehnosti, po novih metodoloških prijemih in po rezultatih, nadvse pomembnih ne samo za geografijo naših malih mest, temveč za geografijo vse naše urbanizacije in suburbanizacije ter celotne regionalne strukture zasluži in bo nedvomno tudi doživelo nadpovprečno pozornost. Znakrat se ga dotaknemo samo s kratkim poročilom pač iz razloga, ker je izšlo samo v 50 izvodih, več ali manj za interne namene, in ker pač doslej skoraj ni bila navada, da strokovne revije poročajo o publikacijah takega značaja. Če smo torej prelomili to pravilo, želimo s tem samo podčrtati izredno pomembnost razprave, hkrati pa izrazito obžalovanje, da se, pač zaradi pomanjkljive in premalo prožne organizacije našega znanstvenega tiska ni našla takoj možnost, da izide v dokončni, javnosti dostopni obliki. V prepričanju, da se bo to naknadno kmalu zgodilo in da bo takrat razprava vzbudila v strokovnem tisku širši odmev, se omejujemo zdaj le na kratko beležko o njem. V njej bi pa le radi poudarili, da razprava ni bogata samo po svojih konkretnih izsledkih, ko nam po vseh merilih ki jih uporabljaj, pokaže, kako so ravno naša mala mesta poleg dveh velikih (Ljubljane in Maribora) najmočnejši, vsaj polovičen nosilec naše urbanizacije, kako nam pri tem manjka srednjih mest, kako je vse to izraz za Slovenijo tako značilne in malokje drugje izoblikovane »suburbanizacije« in kako nas to dejstvo postavlja pred dilemo, ali naj to svojo »slastno pot v urbanizacije« še naprej dopuščamo in jo celo »institucionalno« podpiramo, ali pa poskušamo odpreti vrata bolj zgoščenim urbanizacijam v srednje velika mesta ali somestja, če že ne popolni zgostitvi v »metropolitansko področje«. Razen po tej svoji vsebinski strani pa je razprava zelo pozitivna tudi v metodološkem pogledu: ne samo zaradi splošno okrepjene uporabe sodobnih kvantitativnih metod, temveč zaradi poskusov čim kompleksnejših kvantitativnih ocen »urbanizacije«, »družbenega pomena mest« in s tem tudi opredelitve mestnih »funkcij«.

Maks Wraber, Pflanzengeographische Stellung und Gliederung Sloweniens. Vegetatio Acta Geobotanica, Organe officiel de l'Association internationale de phytosociologie. Vol. XVII, Fasc. 1-6, The Hague 1969, str. 176-199, s karto fiteogeografske razčlenitve Slovenije v prilogi.

Delo, ki je bilo nagrajeno z nagrado Sklada Borisa Kidriča za leto 1969, je pokus najizrazitejšega zastopnika fytosociološke in vegetacijskogeografske smeri med našimi botaniki podati, v glavnem na osnovi svojih lastnih dolgoletnih raziskav, vegetacijskogeografsko regionalizacijo Slovenije, tako potrebno tudi nam geografom. Avtor razdeli Slovenijo na šest vegetacijskih področij: alpsko, dinarsko, submediteransko, subpanonsko, predinarsko in predalpsko. V zadoščenje nam

je, da se ta razčlenitev, kakor avtor sam poudarja (na str. 194), neverjetno ujema z našo pokrajinsko-geografsko regionalizacijo. Zato nam je še tem bolj dobrodošla in je le želeli, da bi avtor imel možnost objaviti to svojo študijo še v večjem obsegu in s podrobnejšimi navedbami, saj je v publikaciji, kjer je izšla, širšemu krogu tudi težje dostopna. Že taka, kot je, pa nam bo izvrstno služila, tem bolj, ker se dotika tudi antropogenih preoblikovanj prvotnega rastišja (vpliv gozdarjenja, planinske paše itd.). Študija razen tega dobro podčrta vlogo Slovenije kot prehodnega in stičnega področja tudi v vegetaciji: ker je Slovenija ostala v glavnem izven pleistocenske poledenitve, so vanjo v postglacialnem času lahko tem uspešnejše spet vdrlili ilirsko-balkanski rastlinski elementi, ki so med tem našli zavetje izven poledenelih Alp; zlasti značilen je bil zmagoviti pohod bukke.

Svetozar Ilešič, Die wirtschaftsgeographische Struktur Sloweniens in regionaler Sicht. Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft, Band 112, Heft 1, 1970, str. 56-77, s 4 kartami v prilogi (nemški, francoski in angleški povzetek).

V študiji je avtor priredil za zunanje bralce svojo shemo pokrajinske in socioekonomske regionalizacije SR Slovenije ter svoj pregled družbeno-ekonomskih razlik v regionalni strukturi, predvsem razlik med osrednjim slovenskim razvojnim ogrodjem in bolj obrobniimi, zaostalimi pokrajinami, s posebnim opozorilom na nekatere s tem zvezane razvojne probleme, ki vključujejo tudi določene posebnosti glede na to, da gre za življenjsko področje malega naroda.

VI. Klemenčič, The migration of population and the industrialization of Slovenia. Studies in Geography in Hungary, 7: Recent Population movements in the East European Countries. Budapest 1970, str. 21-27.

Gre za referat, ki ga je imel avtor svoj čas na simpoziju o prebivalstveni geografiji vzhodnoevropskih dežel v Budimpešti. V njem podaja zgoščen pregled selitev v Sloveniji od tistih, ki so se začele že v 19. stoletju pa do današnje dnevne migracije delovne sile in do zaposlovanja naših delavcev v tujini. Gre torej za rezultate proučevanj, ki jih je avtor podrobno objavil že doma ali pa so na poti objave.

Milan Natek, Priseljevanje ljudi na celjsko področje. Celjski zbornik 1968, str. 5-29.

V razpravi je na osnovi podatkov iz leta 1961 obdelano priseljevanje v posamezne občine celjskega področja (Celje, Laško, Mozirje, Slovenske Konjice, Sentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah, Velenje in Zalec), diferencirano predvsem po treh tipih naselij: mestnih, kmečkih in mešanih. Najvažnejši ugotovitvi sta v tem, da skoraj v vseh občinah (razen Celja) prevladujejo doseljenci iz domače občine, da gre sploh za doseljevanje v regionalnem okvirju in da imajo pri tem močno posredovalno vlogo ravno tako imenovana »mešana« naselja.

Milorad Vasović, Gozd Martuljak i Kranjska Gora kao središta turizma u Julijskim Alpama. Zbornik radova Geografskog instituta PMF, Beograd, sv. XV, 1968, str. 115-126.

Milorad Vasović, Bohinj i Triglav u svetlu turizma. Zbornik radova Geografskog instituta PMF, Beograd, sv. XVI, 1969, str. 101-116.

Kljub močni popularnosti geografije turizma v Sloveniji nam še močno manjkajo podrobne konkretne geografske obravnave turizma v posameznih naših turističnih krajih in območjih. Eno od takih vrzeli je izpolnil prof. Vasović s svojima študijama o Kranjski gori z Gozd-Martuljkom ter o Bohinju s Triglavom. Avtor se je, kakor vidimo, tudi na mestu samem in ne le po statističnih virih poglubil v geografsko problematiko obravnavanih turističnih središč. Pri tem se je podrobno seznanil tudi z njihovim historiatom (presenetljivo dobro posebno na primeru Bohinja oz. Bohinjske Bistrice) in z aktualnimi problemi nadaljnjega razvoja. S te strani so upoštevanja vredna njegovega opozorila na nevarnost enostranske usmeritve kranjskogorskega turizma preveč v zimsko sezono, za katero klimatske razmere (trajanje snežne odeje, zimski vetrovi), pa tudi terenske razmere brez velikih investicij v gorsko zaledje niso najugodnejši in na umestnost večjega pospeševanja tranzitnega in izletniškega turizma. Podobno opozarja pri Bohinju na potrebo, da se tam zimski turizem čim bolj omasovi z gradnjo žičnic na visokogorske terene z dolgotrajno snežno odejo, celotni turizem pa morda spet okrepi z dotokom tradicionalnih bohinjskih gostov iz Trsta in Gorice.

Günter Glauert, Siedlung und Wirtschaft im oberen Sanntal seit dem 15. Jahrhundert. Ein Bergbauerngebiet Sloweniens am Alpenostrand. Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft, Band 110, Heft II/III, 1968, str. 202.

Znani predvojni proučevalec naseljitvene in naselbinske geografije naših alpskih krajev podaja v tej študiji izčrpen pregled razvoja savinjskega področja samotnih gorskih kmetij s posebnim poudarkom na stanju v dobi gornjegrajskih urbarjev (1426 in 1601) in franciscejskega katastra.